

6. Novověk

6.1 Zámořské objevy (15. – 17. století) a jejich důsledky

6.1.1 Příčiny zámořských objevů

6.1.2 Mořeplavci, objevitelé a dobyvatelé

6.1.2.1 Portugalci v Africe

6.1.2.2 Objevování Ameriky a vznik španělské koloniální říše

6.1.2.3 Smlouva z Tordesillas

6.1.3 Novověký kolonialismus

6.1.4 Přínos zámořských kolonií pro Evropu – a opačně

6.1.5 Vznik světové říše rodu Habsburků

6.1.6 Ostatní Evropa na počátku novověku

6.1.7 Proměny raně novověké evropské společnosti

6.1.8 Rozvoj renesanční kultury

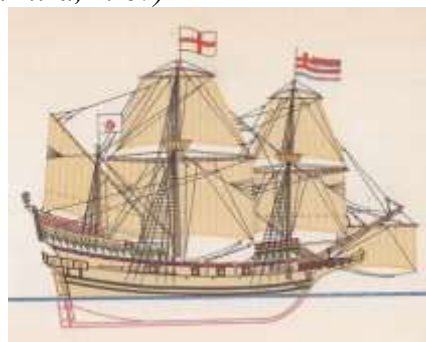
6.1.1 Příčiny zámořských objevů

Období **15. – 17. století** v evropských – ale již také ve světových – dějinách se označuje jako **období zámořských objevů**. Myslí se tím epocha, kdy Evropané především prostřednictvím svých oceánských plaveb pro sebe objevili a z velké části ovládli mnohé exotické země, zajímavé a přínosné z hlediska poznávacího, ekonomického, kulturního i strategického.

Důležitým předpokladem pro uskutečňování dálkových námořních výprav **byl pokrok v lodním stavitelství a v navigaci**, k němuž došlo především v **15. – 16. století**. U plachetnic bylo kormidelní veslo nahrazeno deskovým kormidlem, vznikla paluba a podpalubí, před a zád' byly opatřeny nástavbovými kastely, lodi měly nejčastěji 3 stěžně (místo dosud jednoho), zvýšil se počet plachet, takže bylo možné také měnit plochu oplachtění, přibývaly trojúhelníkové (latinské) plachty. To vše zvětšilo obratnost lodního manévrování (mj. lodě nyní dokázaly i plout – stoupat – téměř proti větru a lépe vzdorovaly bouřím), rozšířil se prostor pro posádku i náklad, plavby se prodloužily a vzrostla jejich bezpečnost.

Při navigaci se používaly kompas (pro určení světových stran) a Jakubova hůl, astroláb či kvadrant (úhlooměry pro určení dosažené zeměpisné šířky).

Tři hlavní typy evropských plachetnic v 16. století (vývojově seřazené a se skutečnými poměry velikostí): karavela, karaka, galeona (M. Šmíd, Lodi včera, dnes a zítra, 1967)

Evropský hospodářský rozvoj na přelomu středověku a novověku byl brzděn relativním **nedostatkem mincovních drahých kovů** (stříbra a zlata), což obecně omezovalo možnosti obchodování. Navíc vyšší vrstvy evropské společnosti zvyšovaly svou **poptávku po luxusním zboží z Asie**, případně též **severní Afriky**; s rozvojem obchodních tras v Evropě mimořádnou roli sehrála potřeba **exotických koření**, sloužících nejen ke kulinařským, ale hlavně ke konzervačním účelům.

